

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Toimenpide-ehdotus nro 34.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) katsoo, että vihkimisten, avioerojen rekisteröintien ja lisäksi notaaripalveluiden järjestämisen osalta olisi perusteltua tehdä kokonaisvaltainen selvitys siitä, miten nämä tehtävät olisivat järkevintä hoitaa. Avioliiton ja avioeron rekisteröinnit on luontevaa ja työekonomisesti järkevää hoitaa DVV:ssa, kunhan huomioon otetaan sen, että avioeroihin liittyy juridisia liitännäisasiota kuten esimerkiksi huoltajuuskysymykset, jotka eivät voi olla rekisteriviranomaisen ratkaistavissa. Mikäli rekisteröinnit siirtyisivät DVV:n vastuulle, tulisi lainsäädännöllä mahdollistaa avioerojen automaattinen ratkaiseminen tehokkuuden ja resurssien riittävyyden turvaamiseksi. DVV näkee mahdolliseksi myös muita ratkaisuja näiden tehtävien järjestämiseksi, kuten esimerkiksi sen, että osa tehtävistä hoituisi yksityisten palvelutarjoajien kautta (esimerkiksi notaaripalvelut ja vihkimiset). DVV kannattaa tämän kokonaisuuden ennakkoluulotonta ja avointa selvittämistä, samoin lainsäädännön ajantasaistamista niin, että digitalisaatiota voidaan hyödyntää laajasti.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Toimenpide-ehdotus nro 83

DVV pitää hyvänä, että Oikeuslaitostyöryhmän alustavissa toimenpide-ehdotuksissa on huomioitu muut jo valmisteilla tai käynnissä olevat uudistushankkeet, jotka saattavat osaltaan toteuttaa tai edistää Oikeuslaitostyöryhmän toimenpide-ehdotuksia. DVV haluaa erityisesti korostaa muissa ministeriöissä vireillä olevien, valtakunnallisten kehitys- ja uudistushankkeiden merkitystä ja

huomioimista Oikeuslaitostyöryhmän työssä, jotta vältetään mahdollisilta päällekkäisyyksiltä ja siilomaiselta kehitykseltä tulevaan toimenpide-ohjelmaan valikoitavien toimien osalta.

Muun muassa valtiovarainministeriön hallinnonalalla on käynnissä useita digitalisaation ja teknologian hyödyntämispotentiaalin kasvattamiseen tähtääviä lainsäädäntöhankkeita, joilla on tarkoitus parantaa kansalaisten ja viranomaisten edellytyksiä sähköiseen asiointiin ja viestintään. Esimerkiksi paraikaa vireillä olevassa Digi ensin -hankkeessa on tarkoitus uudistaa viestinvälitystä koskevaa lainsäädäntöä siten, että jatkossa viranomaisviestintä olisi lain nojalla ensisijaisesti digitaalista. Tähän sisältyy sekä yleinen sähköinen viestinvälitys että myös esimerkiksi päätöksen sähköinen tiedoksianto. Digi ensin -hankkeella mahdollistetaan siis muun muassa Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat -alatyöryhmän toimenpideluokkaan Digitalisaatiokehityksen hyödyntämiseen kuuluvia toimenpiteitä. Erityisesti Digi ensin -hanke edistää päätösten tiedoksiantoon ja määräaikaisten laskentaan liittyvän lainsäädännön ajantasaistamisen tavoitteen toteutumista.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Julkishallinnon toiminnassa digitaalinen käsittely tulee olla ensisijainen valinta. Viranomaisten hallinnon digitalisointi parantaa toiminnan laatua ja tehokkuutta. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että edunvalvojia koskeva sääntely on nykyaikaista ja mahdollistaa holhousviranomaiselle ja muiden asiaankuuluvien viranomaiselle asioiden mahdollisimman laaja digitaalinen käsittely. Digitaaliset julkiset palvelut edellyttävät yhteentoimivuutta, riittävää automaatiota sekä viranomaisten keskinäistä tiedonvälitystä ja yhteistyötä tehokkaasti tukevia teknisiä ratkaisuja.

DVV esittää, että edistetään ja kehitetään tiedonkulkua AIPA- ja Elsa-järjestelmien välillä. Esimerkiksi edunvalvojan määräyksiä tulisi voida kirjata holhousasioiden rekisteriin rakenteellisessa muodossa jo käräjäoikeudessa.

Toimenpide-ehdotus nro 101

Toimenpide-ehdotuksessa esitetään, että edunvalvonnan omavalvontaa kehitettäisiin niin, että valvontaa voisi DVV:n taholta keventää. DVV ehdottaa, että edunvalvonnan järjestäminen selvitettäisiin kokonaisvaltaisesti. Nykyinen kahden viranomaisen järjestelmä ei ole välttämättä tehokkain tapa järjestää edunvalvontaa ja holhousviranomaisen tehtävät. Ottaen huomioon, että palvelutarve kasvaa jatkuvasti ja toisaalta viranomaisen resurssit eivät tule kasvamaan tulevaisuudessa palvelutarpeen mukaisesti, edunvalvonnan kokonaisuutta on välttämätöntä tehostaa ja nykyaikaistaa, jotta palvelutarpeeseen pystyttäisiin vastaamaan. DVV esittääkin, että edunvalvonnan ja holhousviranomaisen tehtävien hoitamisen kokonaisuudesta tehtäisiin selvitys, jossa kartoitettaisiin, miten nämä tehtävät olisivat jatkossa tehokkainta ja asiakaslähtöisintä hoitaa. Selvityksessä olisi hyvä huomioida myös voitaisiinko lainsäädäntöä keventää ja ajantasaistaa ja olisiko holhousviranomaisen tehtävät tehokkainta hoitaa esimerkiksi vuonna 2025 perustettavan oikeuspalveluviraston toimesta.

Tässä yhteydessä DVV nostaa esille, että holhoustoimilakia ja edunvalvontavaltuutuksesta annettua lakia ollaan tietyiltä osin parhaillaan päivittämässä (<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OM102:00/2023>), mutta laajempi ajantasaistaminen olisi välttämätöntä palvelutarpeen kattamisen turvaamiseksi. Tässä avainasemassa on se, että

viranomaistehtävät on järjestetty tarkoituksenmukaisella tavalla ja että digitalisaatiota ja tekoälyä (vrt. verovalvonta) voitaisiin hyödyntää palveluprosesseissa mahdollisimman pitkälle.

Toimenpide-ehdotus nro 106

DVV on esittänyt oikeusministeriölle holhustoimilain ajantasaistamista näiltäkin osin. Intressirajoja olisi syytä tarkastella yhdessä edunvalvonnan kokonaisuuden selvittämisen kanssa (toimenpide-ehdotus 101).

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Huomioita tulisi kiinnittää oikeuslaitoksen ja holhousviranomaisen mahdollisuuksiin hankkia tietoja nimenomaan automaattisesti muilta toimijoilta kuin viranomaisilta. Valvontatoiminnan puitteissa holhousviranomaisen tarvitsee tietoja esimerkiksi pankeilta. Näitä tulisi voida saada automaattisen tiedonvälityksen avulla. Sillä olisi merkittävä työtä säästävä vaikutus.

DVV esittää, että holhousviranomaisille annetaan tiedonsaantioikeus tulotietojärjestelmään, joka perustuu siitä annettuun lakiin (53/2018). Holhousviranomaisen on jäänyt sisällyttämättä lain 13 §:ssä olevaan luetteloon niistä tahoista, joilla on oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä. Holhustoimilain 90 §:ään perustuvan holhousviranomaisen tiedonsaantioikeuden ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:ssä olevan tiedonsaantioikeutettujen tahojen luettelon epäsynkronisuus aiheuttaa tulkintaongelman, joka on tarpeen poistaa

Myös puolesta asioinnin liittyviä edunvalvontalainsäädännön muutoksia tulisi edistää. DVV esittää, että mahdollistetaan edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun rekisteriperusteinen sähköinen puolesta-asiointi Suomi.fi-asiointivaltuuspalvelun avulla.

Salovaara Timo
Digi- ja väestötietovirasto

Fagerholm Eva

